

ВСТУПНЕ СЛОВО

На сучасному етапі розвитку постіндустріального суспільства відбувається суттєва трансформація функцій політики, політичного процесу, змінюється розуміння політичної влади, політичного лідерства, авторитету в політиці, провідним ресурсом стають знання та інформація, носіями яких є людина, особистість. Інтелектуальний капітал сьогодні розглядається у якості визначального і найбільш демократичного джерела влади. В умовах змін сучасного українського суспільства особливого значення набуває проблема формування на рівні суспільства та особистості політичної духовності, політичних ідеалів справедливості, свободи, гуманізму, людського виміру політики. Це глибинні риси суспільного життя людей, які виражають дух політичного і державного устрою, виконують системоутворюючу роль у реальному політичному житті.

За умови, коли духовна складова, провідні цінності відповідають потребам суспільного поступу та інтересам людини, коли вони мають загальнолюдський сенс, політичний процес буде мати позитивно-конструктивну спрямованість. І навпаки, якщо суб'єкти політичного процесу керуються фантомними цілями, переслідують вузько-корисливі інтереси, політичний процес буде мати деструктивну, руйнівну спрямованість, спровокує відчуження і недовіру до влади, політичної системи в цілому, як з боку людини, так і суспільства.

Духовні засади політичного процесу забезпечують його спрямованість і ціннісну визначеність, спираються на гуманістичний підхід розуміння політики, визначення політичної духовності як складного комплексу інтелектуально-моральних якостей людини й інших суб'єктів політики, що базується на ціннісно-сміслових, світоглядних орієнтирах, формується і реалізується у діалектичній взаємодії з політичною діяльністю, політичними відносинами, є підґрунтям розгортання політичного процесу.

Таким чином, духовними основами політики є політична свідомість, політична ідеологія, мораль, політична культура – складна морфологія суспільства та індивідуальної свідомості. Невід'ємними елементами політичної духовності є ідеали і цінності, моральні та психологічні компоненти. Політика, що здійснюється у відокремлені від моральних, інтелектуальних, емоційних, ціннісно-сміслових компонент, призводить до масштабних політичних і суспільних криз, в основі яких знаходиться криза духовності й моралі політичного лідера.

У цьому контексті надзвичайно важливим є спільні зусилля у науковому пошуку політологів, юристів, соціологів, філософів, психологів і представників інших суспільних наук різних країн світу, спрямовані на досягнення спільного розуміння відповідальності

політиків у сучасному складному глобалізованому світі та обумовленості політичного процесу особистісними якостями суб'єктів політики, їх моральної і соціальної надійності.

Окремої уваги потребують аналіз причин кризи духовності взагалі, і духовності політичної в українському суспільстві. В умовах перехідного трансформаційного суспільства, яким є Україна, найактуальнішим питанням її розвитку є створення зусиллями національної наукової та творчої еліти духовного підґрунтя для утворення громадянської цілісності нашого народу.

Делегітимація владних інституцій, що відбулася в Україні, розчарування громадян в ефективності дій державних органів влад, відсутність дієвих механізмів політичної відповідальності тих, хто формує політику держави, постійні суперечки та конфліктні ситуації між представниками політичної еліти, низька інституціональна спроможність громадян впливати на політичний процес, корумпованість владної верхівки та бюрократичного апарату, розчарування в основних принципах демократії через неефективність їхнього впровадження – існування формальної відповідності влади законам, що створює формально демократичне підґрунтя, але в змістовному плані не гарантує реалізації демократичних цінностей, звідси – великий розрив між політичною духовністю, забезпеченою історико-культурними здобутками, і політичною реальністю, залежною від свавільних бажань і дій влади, яка не усвідомлює своєї внутрішньої залежності від свідомих настроїв населення – всі ці причини призвели до глибокої політичної кризи сучасного українського суспільства.

Метою нашої конференції є аналіз можливих шляхів виходу з кризи легітимності влади, серед яких формування широкої ціннісно-духовної бази розвитку політичного процесу, яка може ефективно працювати, як показав європейський досвід, лише у формі цілісно сформованої національної ідеї, побудованій на громадянській довірі, взаємодовірі між громадянським суспільством і владою, які можуть виникнути лише на основі взаємної поваги держави і громадян до спільних цінностей, зокрема до права, закону, порядку, комунікативної (двосторонньої) співпраці влади і суспільства, відстоювання національного інтересу України не лише всередині країни, а й за її межами, відчуття людини себе як необхідного елемента, цінності суспільно-політичної дійсності на основі політичної і громадянської просвіти, подолання корупційно-кланових об'єднань в ешелонах владної верхівки, подолання синдрому «суспільства втраченої довіри» як характеристики взаємодії громадян з державою, запровадження умов доступу громадськості до процесу вироблення та інформування про реалізацію рішень.

Саме проведення нашої міжнародної науково-практичної конференції, в якій беруть участь вітчизняні та зарубжні представники академічної і вузівської науки, свідчить про значний творчий потенціал політичної науки і освіти. Участь у нашій конференції беруть представники Чеської республіки, Республіки Польща, Республіки Білорусь, Республіки Грузія, Турецької Республіки.

Від України в нашій конференції беруть участь науковці Інституту політичних та етнонаціональних досліджень НАН України, Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, ряду суспільно-політичних центрів і кафедр політології вищих навчальних закладів.

Незважаючи на труднощі, політична наука в Україні посідає відповідне місце у системі гуманітарних наук, помітно впливає на реальні політичні процеси розбудови демократичної держави, формування політичної культури.

Українська політична наука досліджує складні проблеми соціально-політичного розвитку сучасного світу, своїх країн, сутність і прояви людського виміру політики, проблеми політичної влади, формування політичної свідомості та культури, подолання соціально-політичних та етнічних конфліктів, реформування політичних систем. Особлива увага приділяється дослідженню складних і суперечливих процесів трансформації суспільства, реформування політичної освіти. Особливо відчутними є успадковані від минулого та породжені перехідним періодом суперечності та прорахунки. Суспільство значною мірою виявилось заручником завищених очікувань. Ситуація в країні характеризується значним рівнем соціальної та політичної напруги, яка зумовлена, передусім, непослідовністю та безсистемністю економічних та політичних реформ. Відповідно, одним із завдань політичної реформи є максимальне зближення політичної теорії і практики. Це зовсім не означає перетворення політичної науки і освіти на систему обслуговування влади. Завдання полягає в іншому – в науковому забезпеченні політичних проєктів, здійсненні політичних прогнозів, обґрунтуванні політичних рішень. Політична ж освіта має формувати підвалини демократичної ментальності і зрілої політичної культури.

Радує те, що до роботи на конференції відгукнулися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Важливо, щоб наукова дискусія стала плідною для науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, магістрів, а її результати мали реальну суспільно-політичну користь.

В. П. Андрущенко,
академік АПН України,
доктор філософських наук, професор,
ректор НПУ імені М. П. Драгоманова